

Az olvasó minden igényét kielégíteni kívánó döntés volt, hogy a szerző minden esetben megjelöli a bibliai eredetet és a pontos helyet, illetve a címszó körüli bibliai idézeteket, a szövegkörnyezetet is pontosan közli. A teljesség igényét bizonyítja az a tény is, hogy a szerző nem elégedett meg egy-egy kiragadott bibliai verssel, hanem hosszabb bibliai szakaszt, illetőleg válogatott vereseket adott meg.

A könyv a köznyelvi mellett általánosan ismert bibliai fogalmakat és személyeket, közkeletű bibliai eseményeket, jézusi példázatokat, hasonlatokat is tartalmaz (pl. *Dávid és Góliát harca, a tizparancsolat, a tékozló fiú, sáfár* stb.). Ezek a nem hívő emberek körében is jól ismertek, használatosak, hiszen a művészetek, az irodalom közvetítésével hozzájuk is eljutnak.

Az olvasó a szótárt lapozgatva rátalálhat olyan címszavakra, szókapcsolatokra, amelyeknél nem szerepel bibliai utalás (pl. *ár, kő* stb.). Az itt található szókapcsolatok valóban ilyen formában nincsenek benne a Bibliában (például „*az ár ellen úszik*”), azonban bibliai szellemű, bibliai vonatkozású adatok, ezért ezek is részei a szótárnak.

A köznyelvben temérdek szólás, közmondás, szállóige szerepel, amelyekről használjuk nem is gondolja, hogy bibliai eredetű: például „*megszólunk valakit*”, azt mondjuk ő a családban a „*fekete bárány*”; vagy amikor arra utalunk, hogy az életben nehéz újat mondani „*Nincs új a nap alatt*.”; esetleg, ha valakit ezekkel a szavakkal akarunk biztatni „*Az utolsókból lesznek az elsők*”; egy másik esetben pedig nem értünk meg valamit és azt válaszoljuk „*ez nekem túl magas*”. Sokszor nehéz elhinni, hogy mindezen kifejezés eredete a könyvek könyvében, a Bibliában található.

Magay Tamás Bibliai eredetű kifejezések, közmondások, bölcsességek magyarul és angolul c. könyvét nehéz letenni, minél tovább olvassuk, annál több lebilincselő adatra és ismeretre bukkanunk. Térben és időben megszire repít minket, egy olyan korba és időbe, ahol vallásunk és kultúránk eredetére bukkan-

hatunk. Ez által a szerző nem titkolt vágya is teljesül, hiszen talán kedvet kap az olvasó a Biblia olvasásához, a Biblia történeteinek újbóli felfedezéséhez. Mivel a szótár kétnyelvű, a nyelvtanulásban is nagy segítség lehet. A nyelvtanulókat is arra buzdítja, hogy bátran vegyék kezükbe a Bibliát akár angolul is, hatalmas sikerélményt és örömet fog nyújtani bármely korosztálynak ez a felfedező utazás.

P. Márkus Katalin

Bartalis Boróka – Köllő Zsófia – Orbán Zsuzsa-Lilla – Pápai Barna – Szócs Hedviga – Tamás Adél
Magyar nyelv és irodalom V. osztály

Târgu Mureș: Kreatív Könyvkiadó, 2017.
226 p.

ISBN 978-606-646-522-9

Amikor felkértek a recenzió megírására, azon kezdtem gondolkodni, milyen is a jó tankönyv. A válasz egyszerűnek tűnik: amit a diák nem tud letenni, amit olyan izgalmasnak tart, hogy végigolvassa még a tanévnyitó előtt. Az ilyen tankönyv megírása azonban rendkívül összetett, bonyolult feladat. Kezdjük mindjárt az alapkérdéssel: a tanulónak készül a tankönyv, vagy a pedagógusnak? Milyen szempontoknak kell megfelelnie? Közhelyeszerűnek tűnő, de az osztálytermi gyakorlat szempontjából fontos válasz, hogy a jó tankönyv a diákok számára legyen figyelemfelkeltő, színes, olvasmányos. Megfeleljen az életkori sajátosságoknak, legyen könnyen érthető, befogadható. A pedagógust támogassa azzal, hogy a reflektív és adaptív tanítás, az önálló tevékenykedtetés eszközeül szolgál, a tanulók kreativitását fejleszti, lehetővé ad a kísérletezésre, alkalmas a diákok önálló gondolkodásának fejlesztésére, a különböző munkaformák al-

kalmazására, javaslatokat ad a tudás ellenőrzési, értékelési módjaira.

Ilyen előzménnyel nyúltam Bartalis Boróka, Köllő Zsófia, Orbán Zsuzsa-Lilla, Pápai Barna, Szöcs Hedviga, Tamás Adél szerzők *Magyar nyelv és irodalom V. osztály* című tankönyvéhez, amely a román oktatási minisztérium gondozásában jelent meg a romániai magyar diákok számára. A 226 oldalas munkatankönyvet a Kreatív Könyvkiadó adta ki 2017-ben.

A tényszerű cím korszerű, modern magyartanítási szemléletet tükröz: nem különíti el az irodalmat és az anyanyelvet, integráltan kezeli a kettőt.

Ha a bevezetőben említett szempontok mentén haladunk, láthatjuk, hogy a diákoknak és a pedagógusoknak egyaránt „üzennek” a tankönyv elején a szerzők. A *Kedves ötidikes!* bevezetőben nemcsak a tankönyv jelöléseit magyarázzák el, hanem azt a tudást is megfogalmazzák gyerekenyelven, amely a kompetenciaalapú oktatás kívánatos célja: „*Nem lesz szükséged semmi másra, csak a »jobbik eszedre«, mert az vigyáz minden tudásodra, amivel ideérteztél, és segít abban is, hogy használni is tudd ezt a tudást. A »jobbik eszed« ugyanis megfigyel, felfedez, megkérdőjelez, megért, összefüggést teremt, feldolgoz, továbbgondol, véleményt formál és értékkel*” (5).

Ezt a részt követi a *pedagógusoknak szóló* (6–11.) tantervi kompetenciák és tartalmak tankönyvi fejezetek szerinti összefoglalása, amely az egész tankönyv kompetenciaalapú szemléletét híven tükrözi. A pszichológiából jól ismert „top-down” szemléletet követik a szerzők: a nyelvi jelenségek magyarázatok a szövegből indulnak ki, majd fentről lefelé haladva jutnak például az igék szófajának megtanításához (81–82.), erősítve ezzel a nyelvről szóló ismeret és a nyelvhasználati tudás összekapcsolását. A szövegekkel végzett tevékenységek során a tanulók folyamatosan kísérleteznek, megfigyelnek, véleményt alkotnak, ami támogatja a szövegalkotási, szövegértési képességük fejlődését.

A bevezetőben felsorolt jóságkritériumok igazolására a tankönyv fejezeteiből emelek ki egy-egy részt a teljesség igénye nélkül.

Mitől is lesz olvashányos, érdekes, szórakoztató és metaforikus értelemben is színes egy tankönyv?

Az *Én és a többiek* (12–41.) fejezetben olyan izgalmas szövegfajtákkal találkozunk a diák (Siv Widerberg: *Mónánaknál*, Fóris-Ferenczi Rita: *Mondhatok-e valamit?*, Csukás István: *Ugrifüles, az illemtanár*), amelyek a mindennapi élet kommunikációs helyzetek megértéséhez nyújtanak fogódzót. Nemcsak a szemléletes, célorientáltan válogatott, megértést segítő képek, kiemelések színesek, hanem a nyelvi, nyelvhasználati jelenségek magyarázatait is (zöld, barna) színnel emelik ki a szerzők.

Az *Állati dolgok* (42–68.) fejezetben a műfajok (ismeretterjesztő, szépirodalmi) összehasonlításával (hasonlóságok és különbségek megfogalmazása) a szerzők a metakognícióra épülő olvasási stratégiák fejlesztését alapozzák meg a tanulók érdeklődésének megfelelő témájú és típusú szövegekkel. A szövegek feldolgozása (59, 63) során jól elkülöníthetőek a szövegértési szintek (információ-visszakeresés, összefüggések felismerése, értelmezés).

Az *Írj tündérmesét!* problémamegoldás kapcsán a *Meséljünk* fejezetben (69–101.) jól követhető a szövegértési és a szövegalkotási képesség együttes fejlesztésének a módja. A 81. oldalon található feladat nemcsak a nyelvhasználati tudás és a nyelvről szóló ismeretek összekapcsolásának kiváló példája, hanem a tevékenykedtető, kísérletező, változatos munkaformák alkalmazásának is.

A *Tájak, környékek, otthonok* (102–133) témakörből fontos kiemelni, hogy a tanulók adatközlő szövegek feldolgozása során, életszerű helyzetekben foglalkoznak a földrajzi nevek helyesírásának elsajátításával.

Érdekes az ünnepekről szóló fejezet, *Nagy nap ez a mai* (134–162.) interkulturális megközelítése. Thaiföld, India, Kína (134–135.) ünnepeitől jutnak a diákok a személyes ünne-

pekhez, saját ünnepek megalkotásáig, jó kívánságok megfogalmazásáig (138–139.) úgy, hogy észrevétlenül fejlődik szövegértési, szövegalkotási képességük (137), miközben nyelvről szóló ismereteik is fejlődnek (használati utasítás, süteményrecept és a mondatfajták kapcsolata 149–158.).

Különös kalandozást ígér a gyerekeknek az *Álmok és álmvilágok* (163–201.) fejezet. Varró Dániel: *Túl a Maszat-hegyen* című művének feldolgozása a szövegek belső és külső formai jegyeinek azonosításával támogatja a szövegértési képesség fejlesztését.

Az *Értékelő feladatok* (202–222.) fejezetként ajánlanak értékelési módokat a pedagógusoknak. A portfóliókészítésnél (202) a rendkívül kreatív és motiváló feladatok mellett (gyűjtőmunka, nyelvi napló stb.) külön említésre érdemes a választhatóság lehetősége.

A Petőfi Sándor: *János vitéz* és Varró Dániel: *Túl a Maszat-hegyen* című műveinek összehasonlító vizsgálatát tartalmazó rész (218–219.) projektfeladatai változatosak, érdekesek, újszerűek. A csoportmunkák (irodalomtörténetész, mesekutatók, színházzsákelértők, idegenvezetők, írnokok, zenész-nyelvtan) az egész éves munka összegzését adják. A csoportos és egyéni értékelő lap önismeretfejlesztő hatása vitathatatlan.

A bevezetőben említett szempontokat átgondolva a szerzők munkája jó tankönyv, gyakorló magyartanárként, egyetemi oktatóként is élmény volt olvasni. Teljes egészében egyetérték Arató Lászlóval, a Magyartanárrok Egyesületének elnökével, aki a *Magyar Nemzet*nek adott interjújában modern pedagógiai szemlélete, a nyelvi-irodalmi-kommunikációs ismeretek integrált fejlesztése miatt példamutató kiadványnak nevezte a munkát. „Aki ebből a könyvből tanul, az biztosan jól fog szerepelni a PISA-teszten” – mondta (lásd: mno.hu/hatarontul/sokkal-jobb-konyvbol-tanulhatnak-a-magyar-gyerekek-romaniaban-mint-idehaza-2411615).

Gratulálok a szerzőknek ahhoz is, hogy bár sokszerzős munkáról van szó, koherens, szemléletét tekintve egységes tankönyvet alkottak.

Zs. Sejtes Györgyi